

Hallituksen esitys eduskunnalle riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettua lakia. Muutoksella lakiin lisättäisiin Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan liittyvien valtiontukien takaisinperintäsäännökset. Takaisinperintä annettaisiin Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin tehtäväksi. Tällä hetkellä takaisinperintäsäännöksiä koskien Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan liittyviä valtiontukia ei ole lainsäädännössä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	5
3.1 Keskeiset ehdotukset.....	5
3.2 Pääasialliset vaikutukset.....	5
4 Muut toteuttamisvaihtoehdot	5
5 Lausuntopalaute	6
6 Säännöskohtaiset perustelut	7
7 Voimaantulo	8
8 Toimeenpano ja seuranta	8
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	8
LAKIEHDOTUS	11
Laki riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta	11
Laki Business Finland Venture Capital Oy –nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä.....	11

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Business Finland Venture Capital Oy:n toimintaa koskevat säännökset ovat riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetussa laissa (967/2013). Laissa ei ole säännöksiä, joiden perusteella Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan liittyvää valtiontukea voitaisiin periä takaisin tai tuensaaaja voitaisiin velvoittaa maksamaan takaisinperintäkorkoa takaisinperitylle valtiontuelle. Asiasta ei ole säännöksiä myöskään muualla lainsäädännössä. Työ- ja elinkeinoministeriössä on arvioitu, että lainsäädäntömuutos on tarpeellinen. Esityksellä toteutettaisiin mahdollisuus periä Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahastojen väärin perustein tekemään sijoitukseen liittyvä valtiontuki takaisin sekä takaisinperintäkorko takaisinperittävälle määrälle. Business Finland Venture Capital Oy:ssä on käytännössä ilmennyt tarve periä yhtiön sijoitustoimintaan liittyvää takaisinperintäkorkoa tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussovimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 (*yleinen ryhmäpoikkeusasetus*) 21 artiklan mukaisen tukiohjelman vastaisesti maksetun valtiontuen vuoksi.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä Business Finland Venture Capital Oy:n ja Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin kanssa.

Lausuntoja pyydettiin seuraavilta tahoilta: valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, Business Finland Venture Capital Oy, Finanssivalvonta, Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Pääomasijoittajat ry.

Kuulemista säädösvalmistelussa koskevien ohjeiden mukaan (<http://kuulemisopas.finlex.fi/>) säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika voi perustelusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi.

Hallituksen esitysluonnoksen lausuntoaika oli 16.9.–5.10.2020. Lausuntoaika oli kuulemista säädösvalmistelussa koskevia ohjeita lyhyempi, kaksi viikkoa, sillä esitys on suppea ja teknisluontoinen.

Valmisteluasiakirjat ovat julkisessa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM054:00/2020.

2 Nykytila ja sen arviointi

Business Finland Venture Capital Oy

Business Finland Venture Capital Oy on Suomen valtion kokonaan omistama erityistehtäväyhtiö. Yhtiö kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan ja sen omistajaohjauksesta vastaa Innovaatorahoituskeskus Business Finland. Yhtiö on perustettu vuonna 2013.

Business Finland Venture Capital Oy:n tarkoituksena on pääomasijoitusmarkkinan kehittäminen Suomessa korjaamalla yritysten alkuvaiheen rahoituksen tarjonnassa esiintyviä puutteita. Yhtiö toteuttaa tehtävänsä sijoittamalla pääomarahastoihin, jotka puolestaan sijoittavat alkavan vaiheen yrityksiin. Edistääkseen alkavan vaiheen rahastojen houkuttelevuutta yksityisten sijoittajien sijoituskohteena, yhtiö voi valtiontukiohjelmansa mukaisesti luopua osasta tuotoistaan yksityisten sijoittajien hyväksi.

Business Finland Venture Capital Oy:llä on tällä hetkellä rahasto-osuuksia 13 eri rahastossa. Rahasto-osuuksista kuusi on tehty yhtiön valtiontukiohjelmaan perustuen alkavan vaiheen yrityksiin sijoitaviin pääomarahastoihin. Business Finland Venture Capital Oy:llä ja Euroopan investointirahastolla on yhteinen EAF Finland -enkelirahasto, joka tekee yhteissijoituksia alkavan vaiheen yrityksiin valikoitujen suomalaisten enkelisijoittajien kanssa. Yhtiöllä on myös kuusi rahasto-osuutta niin sanotuissa Vigo-kiihdyttämörahastoissa.

Business Finland Venture Capital Oy:n antamien sijoitussitoumusten yhteismäärä on 64,4 miljoonaa euroa ja sen kohderahastojen koko yhteensä on 184 miljoonaa euroa. Yhtiön sijoituskohteena olevat pääomasijoitusrahastot ovat sijoittaneet noin 250 yritykseen.

Business Finland Venture Capital Oy:n valtiontukea sisältävät rahastosijoitukset perustuvat sen valtiontukiohjelmaan, jonka nimi on Business Finland Venture Capital Oy:n riskirahoitusohjelma. Nykyinen valtiontukiohjelma on tullut voimaan tammikuussa 2019. Business Finland Venture Capital Oy:n edellinen valtiontukiohjelma, Tekes Pääomasijoitus Oy:n riskirahoitusohjelma, oli voimassa elokuusta 2014 tammikuuhun 2019. Valtiontukiohjelmat ovat perustuneet yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen. Valtiontukiohjelma on ilmoitettu Euroopan komissiolle yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisesti. Valtiontukiohjelma on tällä hetkellä voimassa vuoden 2020 loppuun, mutta tukiohjelman voimassaoloa on tarkoitus jatkaa, kun yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloa on jatkettu vuoden 2023 loppuun.

Valtiontukiohjelmassa määritellään millä tavoin yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen säännöksiä sovelletaan Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoiminnassa huomioiden sitä koskeva kansallinen lainsäädäntö. Business Finland Venture Capital Oy sijoittaa rahoituksen välittäjien, yksityisesti hallintoitujen pääomasijoitusrahastojen kautta alkavan vaiheen yhtiöihin. Business Finland Venture Capital Oy:n rahastosijoituksiin mahdollisesti liittyvästä valtiontuesta, epäsymmetrisestä voitonjaosta, hyötyvät kohderahastojen yksityiset sijoittajat. Tästä huolimatta valtiontuen katsotaan kohdistuvan rahastojen sijoituksen kohteena oleviin yrityksiin. Sijoituksen kohteena olevan yrityksen tai siihen tehdyn sijoituksen tulee olla sekä yhtiön valtiontukiohjelman että yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vaatimusten mukainen.

Takaisinperintäsäännöksiä muissa laeissa

Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1146/2017) 14 § mukaan Innovaatorahoituskeskus Business Finland päättää Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland -nimisen osakeyhtiön myöntämän valtiontuen takaisinperinnästä, maksatuksen keskeytyksestä, maksatuksen lopettamisesta sekä tuensaajiin kohdistuvista tarkastuksista. Innovaatorahoituskeskus Business Finland voi 14 §:n mukaan päättää valtiontuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä. Pykälää ei kuitenkaan voida soveltaa Business Finland Venture Capital Oy:öön, koska se on rajattu koskemaan ainoastaan Innovaatorahoituskeskus Business Finlandia ja Business Finland osakeyhtiötä.

Eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetussa laissa (300/2001) säädetään Euroopan komission tekemän päätöksen täytäntöönpanosta Suomessa,

kun päätös koskee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tuen maksamisen keskeyttämistä tai takaisinperimistä. Lakia sovelletaan kuitenkin vain tilanteessa, jossa Euroopan komissio on tehnyt päätöksen valtiontuen maksamisen keskeyttämisestä tai takaisinperimisestä.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

Riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset koskien Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan mahdollisesti liittyvää väärin maksetun valtiontuen keskeyttämistä ja takaisinperintää. Takaisinperintä annettaisiin laissa Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin tehtäväksi. Business Finland Venture Capital Oy:llä olisi velvollisuus tehdä ilmoitus Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille, jos sen tietoon tulee peruste tuen keskeyttämiselle tai takaisinperinnälle. Innovaatorahoituskeskus Business Finland voisi tehdä keskeyttämistä tai takaisinperintää koskevan päätöksen myös omasta aloitteestaan. Takaisinperintä kohdistuisi Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituskohteena olevan rahaston kohdeyritykseen.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös takaisinperinnän muutoksenhakukeinoja ja takaisinperinnästä aiheutuvia korkoja koskevaa sääntelyä. Ensimmäisenä muutoksenhakukeinona Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin tekemään takaisinperintäpäätökseen olisi oikaisuvaatimus Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Lisäksi ehdotetaan, että tuen saajan olisi maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa.

Muutoksilla ei ole vaikutusta Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan.

3.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia valtiontalouteen.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut muutokset riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettuun lakiin lisäävät Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin työmäärää, sillä rahoituskeskuksen tehtäväksi annetaan Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituskohteena olevien rahastojen kohdeyrityksiin valtiontukisäännösten vastaisesti tekemien sijoitusten takaisinperintätehtävä. Esityksen työmäärää lisäävä vaikutus arvioidaan kuitenkin vähäiseksi, eikä siitä näin ollen arvioida aiheutuvan viranomaisille lisäresurssien tarvetta.

4 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Toteuttamisvaihtoehtona on sääntelyn säilyttäminen ennallaan, jolloin nykytilassa oleva ongelma yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 21 artiklan mukaisen tukiohjelman vastaisesti maksetun valtiontuen takaisinperinnästä säilyisi ennallaan.

5 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta lausunnon antoivat oikeusministeriö, Business Finland Venture Capital Oy, Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Pääomasijoittajat ry. Valtiovarainministeriö ja Finanssivalvonta ovat ilmoittaneet, ettei heillä ole lausuttavaa esityksestä.

Business Finland Venture Capital Oy on ilmoittanut puoltavansa esitystä.

Innovaatorahoituskeskus Business Finland on lausunut kannattavansa lain nimikkeen muuttamista ja lausunut esityksen olevan tarkoituksenmukainen. Lisäksi Innovaatorahoituskeskus Business Finland on täsmentänyt, että 4 c §:ssä pitäisi käyttää termiä sijoittaa termin valtionavustus sijasta.

Oikeusministeriö ei ole pitänyt ongelmallisena, että kaavaillulla lailla Innovaatorahoituskeskukselle säädettäisiin valtiontuen keskeyttämistä ja takaisinperintää koskevia tehtäviä. Oikeusministeriö on kuitenkin todennut, että keskeyttämisen ja takaisinperinnän edellytykset jäävät esityksessä auki ja jatkovalmistelussa asia tulee selkeyttää.

Oikeusministeriö on todennut, että joissakin tapauksissa ja tietyin ehdoin laki voidaan säätää taannehtivasti vaikuttavaksi. Toisaalta oikeusvaltioajatteluun on ajateltu lähtökohtaisesti kuuluvan oikeudellinen oletamus siitä, ettei laeille tule antaa taannehtivaa vaikutusta. Perustuslakivaliokunta on käytännössään painottanut muun muassa taannehtivan sääntelyn perusteiden painavuutta, mutta katsonut myös esimerkiksi perintöoikeudellisessa asiayhteydessä, että lainvoimaiseen perinnönjakoonkin voidaan tietyin edellytyksin puuttua etenkin silloin, jos ne seikat joiden vallitessa toimitus on tehty, myöhemmin osoittautuvat virheellisiksi (PeVL 46/2014 vp, s. 9). Oikeusministeriö on yhtynyt esitysluonnoksessa olevaan ilmaisuun, että eduskunnan perustuslakivaliokunnalta esitetään pyydettyä esityksestä lausunto.

Oikeusministeriö on ehdottanut muutoksenhakua koskevan 4 b §:n sanamuodon muuttamista. Lisäksi oikeusministeriö on pitänyt voimaantulosäännöstä koskevan jakson perustelujen täydentämistä tarpeellisena siirtymäsäännöksen osalta.

Pääomasijoittaja ry on pitänyt perusteltuna takaisinperintämenettelyä koskevien säännösten lisäämistä lakiin. Pääomasijoittajat ry on kuitenkin pitänyt välttämättömänä, että lakiin lisätään viittaukset säännöksiin, joiden rikkomisen johtaa takaisinperintämenettelyyn, ja että takaisinperintämenettelyn suhde hallintolakiin (434/2003) täsmennetään. Terminologiaa ja takaisenperintämenettelyn takautuvuutta on täsmennettävä. Lisäksi selvyiden vuoksi on todettava, ettei esityksellä ole vaikutuksia Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituspolitiikkaan eikä riskirahoitusohjelman laajuuteen.

Hallituksen esitykseen on tehty muutoksia lausuntopalautteen perusteella.

Esityksen 4 b ja 4 c §:n sanamuotoja on täsmennetty. Siirtymäsäännöstä koskevat perustelut on lisätty voimaantuloa koskevaan jaksoon. Terminologiaa, takautuvuutta sekä keskeyttämisen ja takaisinperinnän edellytyksiä on täsmennetty. Esitykseen ei otettu erillistä viittausta hallinnon yleislakien soveltamisesta takaisinperintämenettelyyn, koska takaisinperintätehtävä annetaan esityksen mukaan Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille, joka on viranomainen. Hallintoasian käsittelyyn ja muuhun viranomaistoimintaan sovelletaan aina hallinnon yleislakeja, jollei asiasta ole erikseen toisin säädetty.

6 Säännöskohtaiset perustelut

Nimike. Lain nimike ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen uudeksi nimikkeeksi tulisi laki Business Finland Venture Capital Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä. Lain nykyinen nimike on laki riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä. Uusi nimike olisi kuvaavampi ja käytännöllisempi.

4 a §. Takaisinperintää koskeva päätös. Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan päätöksen Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan liittyvän valtiontuen maksamisen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä tekisi Innovaatorahoituskeskus Business Finland. Tuen keskeyttämistä ja takaisinperintää koskeva päätös käsittää perustuslain 124 §:n kannalta sellaista merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka voi kuulua vain viranomaiselle, joten päätöksen keskeyttämisestä- ja takaisinperinnästä tekisi Innovaatorahoituskeskus Business Finland.

Business Finland Venture Capital Oy:n tehtävänä olisi tehdä ilmoitus yhtiön sijoitustoimintaan liittyvän tuen maksamisen keskeyttämiseksi ja takaisinperimiseksi, jos sen tietoon tulisi peruste keskeyttämiselle tai takaisinperinnälle. Lisäksi Business Finland Venture Capital Oy:n ja sen kohderahaston hallinnointiyhtiön tulisi toiminnallaan edistää tuen keskeyttämis- ja takaisinperintäpäätöksen toimeenpanoa. Valtiontuen katsotaan kohdistuvan rahastojen sijoituksen kohteena oleviin yrityksiin, joten keskeyttäminen ja takaisinperintä kohdistuisivat Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituskohteena olevan rahaston kohdeyritykseen. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin takaisinperinnän toteuttamiseksi, kun sen takaisinperintäpäätös, jossa velvoitetaan maksamaan takaisin saatu tuki, on tullut lainvoimaiseksi.

Kun sijoitus on tehty Business Finland Venture Capital Oy:n valtiontukiohjelman mukaisesti, sijoituksen kohteena olevan yrityksen tai siihen tehdyn sijoituksen tulee olla Business Finland Venture Capital Oy:n valtiontukiohjelman ja yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen mukainen. Keskeyttämis- tai takaisinperintäpäätös tulisi tehdä, jos tuki olisi yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen. Yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen sijoitus kohdeyritykseen voi olla esimerkiksi sijoitus, joka tehdään vaikeuksissa olevaan yritykseen, sijoitus joka tehdään yritykseen, jonka toimintahistoria sijoitushetkellä on liian pitkä, tai sijoitus, joka kohdistuu yrityksen osakkeisiin jälkimarkkinoilla ilman vastaavaa sijoitusta suoraan yritykseen.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös tilanteita varten, jos Business Finland Venture Capital Oy:n valtiontukea sisältävä sijoitus perustuisi tulevaisuudessa johonkin muuhun kuin yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen. Tällöin Innovaatorahoituskeskus Business Finland voisi tehdä keskeyttämis- ja takaisinperintäpäätöksen, jos valtiontuen saaja olisi menetellyt valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

4 b §. Muutoksenhaku. Pykälään ehdotetaan otettavaksi muutoksenhakua koskeva säännös. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin Business Finland Venture Capital Oy:n sijoitustoimintaan liittyvän tuen takaisinperintää koskevaan päätökseen voisi vaatia ensin oikaisua Innovaatorahoituskeskus Business Finlandilta. Sen jälkeen päätöksestä olisi mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

4 c §. Takaisinperintäkorko ja viivästyskorko. Pykälään ehdotetaan otettavaksi takaisinperintäkorkoa ja viivästyskorkoa koskevat säännökset. Tuensaajalla tarkoitettaisiin pykälässä Business Finland Venture Capital Oy:n sijoituskohteena olevien rahastojen kohdeyrityksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin koron määräytymisestä tilanteissa, joissa Business Finland Venture Capital Oy:n myöntämä valtiontuki olisi myönnetty yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen

vastaisesti. Takaisinperittävälle ja palautettavalle määrälle korko määräytyisi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun asetuksen (EY) N:o 794/2004 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 271/2008 mukaisesti, kun kyse on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastaisesti myönnetystä valtiontuesta, joka on perustamissopimuksen 108 artiklan vastainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koron määräytymisestä tilanteissa, joissa Business Finland Venture Capital Oy:n tekemään valtionavustusta sisältävään sijoitukseen liittyvä takaisinperintäpäätos olisi tehty 4 a §:n 4 momentin perusteella. Kyse olisi siis tilanteesta, jossa sijoitus ei perustuisi yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen. Jos valtiontuen saaja olisi menetellyt valtionavustuslain 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla, tuensaajan olisi maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa valtionavustuslain 24 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viivästyskorkoa koskeva säännös. Viivästyskoron korkokantana olisi korkolain (633/1982) mukainen yleinen viivästyskoron määrä. Viivästyskorko olisi sama siitä huolimatta, sovellettaisiinko takaisinperintäkoron määräytymisessä pykälän 1 vai 2 momenttia.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan lain 4 a §:n 1–3 momenttia, 4 b §:ää sekä 4 c §:n 1 ja 3 momenttia ehdotetaan sovellettavaksi takautuvasti. Tämä tarkoittaa, että ehdotettuja lisäyksiä voidaan soveltaa Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston ennen lain voimaantuloa tekemään sijoitukseen mahdollisesti liittyvään valtiontukeen. Takautuvan soveltamisen tarkoituksena on, että takaisinperintä voitaisiin kohdistaa Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston aikaisemmin tekemään sijoitukseen mahdollisesti liittyvään valtiontukeen, joka on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 21 artiklan mukaisen tukiohjelman vastaisesti maksettua valtiontukea. Takautuvuus koskisi takaisinperintämenettelyä.

8 Toimeenpano ja seuranta

Takaisinperintää seurataan ja Innovaatorahoituskeskus Business Finland raportoi siitä vuosittain osana tilinpäätöstä ja toimintakertomusta.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Julkinen hallintotehtävä

Perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Yksilöllä tarkoitetaan myös yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Lailla on säädettävä myös perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

Maksetun tuen takaisinperintä on merkittävää julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi asiasta on säädettävä laintasolla ja takaisinperintätehtävä on annettava viranomaiselle. Innovaatiorahoituskeskus Business Finland tekisi Business Finland Venture Capital Oy:n myöntämää valtiontukea koskevat takaisinperintä- ja keskeyttämis päätökset Business Venture Capital Oy:n puolesta.

Lain takautuva soveltaminen

Lähtökohta on, että lakia aletaan soveltaa sen voimaantulopäivänä. Voimaantulopäivän lisäksi muusta säädetään vain, jos lain vaikutuksia halutaan ulottaa sen edeltävään aikaan tai jos halutaan siirtää lain joidenkin vaikutusten alkamista voimaantulopäivää myöhemmäksi. Suomen lainsäädännössä ei ole nimenomaista taannehtivan lainsäädännön kieltoa perustuslain perusoikeussäännöksiin sisältyvää taannehtivien kriminalisointien kieltoa lukuun ottamatta. Muista perustuslain säännöksistä, kuten omaisuudensuojaa koskevista säännöksistä, saattaa kuitenkin johtua, että vaikutukseltaan taannehtivat säännökset voidaan antaa vain perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu.

Esityksessä ehdotettavia 4 a §:n 1–3 momenttia, 4 b §:ä sekä 4 c §:n 1 ja 3 momenttia ehdotetaan sovellettavaksi ennen lain voimaantuloa. Muutoksilla mahdollistettaisiin takaisinperintämenettely taannehtivasti ja näin ollen luotaisiin mahdollisuus periä taannehtivasti kohderahaston sijoitukseen mahdollisesti liittyvää valtiontukea ja takaisinperintäkorkoa. Hallinnollisten sanktioiden kuten takaisinperinnän voitaisiin katsoa rinnastuvan perustuslain 8 §:n tarkoittamaan rangaistukseen, jos se on sanktioluonteinen eli esimerkiksi korko olisi sanktioluonteisen korkea. Komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 9 artiklan 4 kohdan mukaan takaisinperintäkorko tarkistetaan vuosittain. Peruskorko lasketaan kyseisen vuoden syys-, loka- ja marraskuun ajalta kirjatun 12 kuukauden rahamarkkinakoron perusteella. Peruskorko on voimassa koko seuraavan vuoden. Komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 mukaista takaisinperintäkorkoa ei ole pidettävä sanktioluonteisen korkeana, joten taannehtivalle soveltamiselle ei muodostu estettä perustuslain 8 §:n perusteella.

Perustuslain 15 §:n 1 momenttiin ("Jokaisen omaisuus on turvattu.") sisältyy omaisuudensuojan yleislauseke, jonka perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttövapauden erilaisten rajoitusten sallittavuutta. Momentin mukainen omaisuudensuoja sisältää muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Asiaa on käsitelty esimerkiksi lausunnoissa PeVL 10/2014 vp, PeVL 24/2012 vp ja PeVL 6/2010 vp.

Takautuvan soveltamisen tarkoituksena on, että takaisinperintä voitaisiin kohdistaa Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston aikaisemmin tekemään sijoitukseen mahdollisesti liittyvään valtiontukeen, joka on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 21 artiklan mukaisen valtiontukiohjelman vastaisesti maksettua valtiontukea.

Esitetty takaisinperintä kohdistuisi Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston aikaisemmin tekemään sijoitukseen. Rahasto tai rahaston sijoituskohde on saanut sijoituksen, johon takaisinperintä kohdistuu, virheellisin perustein yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen 21 artiklan mukaisen tukiohjelman vastaisesti. Komission asetuksessa (EY) N:o 794/2004 on säännökset takaisinperintäkoroista. Komission asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta eli niitä so-

velletään ilman kansallista lainsäädäntöäkin. Komission asetukset usein edellyttävät käytännössä kuitenkin joitain kansallisia lainsäädäntötoimia. Esityksessä säädetään ainoastaan toimivaltaisesta viranomaisesta ja muutoksenhausta ja viitataan sovellettaviin komission asetuksiin, että komission asetusten soveltaminen on käytännössä mahdollista.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavara omaisuudensuojan näkökulmasta on lähtökohtaisesti suurempi tilanteessa, jossa omaisuudensuojaa rajoittava sääntely kohdistuu pörssiyhtiöihin tai muihin varallisuusmassaltaan huomattaviin oikeushenkilöihin verrattuna tilanteeseen, jossa tällaisen sääntelyn vaikutukset muodostuvat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (ks. esim. PeVL 10/2014 vp, PeVL 21/2010 vp, PeVL 9/2008 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 61/2002 vp ja PeVL 34/2000 vp).

Kokonaisarvioinnissa on muun ohella merkitystä sillä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä useasti todetulla seikalla, että yritykset ja muut elinkeinonharjoittajat eivät voi perustellusti odottaa elinkeinotoimintaansa sääntelevän lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (PeVL 32/2010 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 56/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on käytännössään painottanut muun muassa taannehtivan sääntelyn perusteiden painavuutta, mutta katsonut myös esimerkiksi perintöoikeudellisessa asiayhteydessä, että lainvoimaiseen perinnönjakoonkin voidaan tietyin edellytyksin puuttua etenkin silloin, jos ne seikat joiden vallitessa toimitus on tehty, myöhemmin osoittautuvat virheellisiksi (PeVL 46/2014 vp).

Kun otetaan huomioon, että valtiontukea saaneet kohdeyritykset eivät ole yksityishenkilöitä vaan yrityksiä ja että yleinen ryhmäpoikkeusasetus ja komission asetukset (EY) N:o 794/2004, jossa on säännökset takaisinperintäkoron määräytymisestä, ovat suoraan sovellettavaa oikeutta, ei esitettyjen pykälien kokonaisuutena arvioiden voida katsoa olevan sellaisia, että taannehtivalle soveltamiselle muodostuisi estettä perustuslain 15 § perusteella.

Laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Lakiehdotukseen sisältyvän taannehtivan soveltamisen vuoksi esitetään kuitenkin pyydettyä perustuslakivaliokunnan lausuntoa.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan riskirahoitusta alkuvaiheen pääomarahastoihin sijoittavasta valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annetun lain (967/2013) nimike sekä
lisätään lakiin uusi 4 a—4 c § seuraavasti:

Laki

Business Finland Venture Capital Oy –nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

4 a §

Takaisinperintää koskeva päätös

Innovaatorahoituskeskus Business Finland päättää Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston sijoitukseen liittyvän valtiontuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä.

Business Finland Venture Capital Oy:n tulee tehdä Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille ilmoitus tuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä, jos sen tietoon tulee peruste keskeyttämiselle tai takaisinperinnälle. Business Finland Venture Capital Oy:n ja sen kohderahaston hallinnointiyhtiön tulee toiminnallaan edistää tuen keskeyttämiss päätöksen ja takaisinperintä päätöksen toimeenpanoa.

Jos Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston sijoitukseen liittyvä valtiontuki perustuu tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annettuun komission asetukseen (EU) N:o 651/2014 (*yleinen ryhmäpoikkeusasetus*), keskeyttämis- tai takaisinperintä päätös tulee tehdä, jos valtiontuki on mainitun asetuksen vastainen.

Jos Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston sijoitukseen liittyvä valtiontuki perustuu johonkin muuhun kuin yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen, keskeyttämis- tai takaisinperintä päätös tulee tehdä, jos valtiontuen saaja on menetellyt valtionavustuslain (688/2001) 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

4 b §

Muutoksenhaku

Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin 4 a §:n nojalla tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallinto-oikaisuistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

4 c §

Takaisinperintäkorko ja viivästyskorko

Tuensaajan on maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta annetun asetuksen (EY) N:o 794/2004 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EY) N:o 271/2008 mukaisesti, kun kyse on valtiontukiohjelman vastaisesti myönnetystä valtiontuesta, joka on yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vastainen.

Tuensaajan on maksettava palautettavalle tai takaisinperittävälle määrälle korkoa valtionavustuslain 24 §:n mukaan, jos valtiontuen saaja on menetellyt valtionavustuslain 21 tai 22 §:ssä kuvatulla tavalla.

Jos takaisinperittävää määrää ei makseta viimeistään Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin asettamana eräpäivänä, sille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 4 a §:n 1—3 momenttia, 4 b §:ää sekä 4 c §:n 1 ja 3 momenttia sovelletaan myös Business Finland Venture Capital Oy:n kohderahaston ennen lain voimaantuloa tekemään sijoitukseen liittyvän valtiontuen keskeyttämiseen ja takaisinperintään.

Helsingissä 3.12.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä